

ВИЗНАЧЕННЯ ПРОГРЕСИВНИХ РІШЕНЬ ДЛЯ СТВОРЕННЯ АРХІТЕКТУРНОГО ЛАНДШАФТУ АТРІУМНИХ ЗОН У СУСПІЛЬНО-ТОРГОВЕЛЬНИХ ЦЕНТРАХ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Дослідження присвячене визначенню прогресивних рішень для створення архітектурного ландшафту атриумних зон у суспільно-торговельних центрах. В статті розглядаються сучасні тенденції у проектуванні атриумів, їх роль у створенні комфортного та естетичного середовища для відвідувачів, а також вплив архітектурного ландшафту на функціональність і ефективність суспільно-торговельного простору. Зокрема, розглядаються інноваційні підходи до використання різноманітних матеріалів, розміщення зелених насаджень, організації освітлення та вентиляції, а також взаємодії архітектурних форм та функціональних зон у структурі атриумів.

Ключові слова: атриумні зони, архітектурний ландшафт, суспільно-торговельні центри, комфортне середовище, естетика, інновації у дизайні, зелені насадження, освітлення, вентиляція, функціональність.

Abstract

The study is devoted to the definition of progressive solutions for the creation of an architectural landscape of atrium zones in social and commercial centers. The article examines modern trends in the design of atriums, their role in creating a comfortable and aesthetic environment for visitors, as well as the influence of the architectural landscape on the functionality and efficiency of public and commercial space. In particular, innovative approaches to the use of various materials, the placement of green spaces, the organization of lighting and ventilation, as well as the interaction of architectural forms and functional zones in the structure of atriums are considered.

Keywords: atrium areas, architectural landscape, social and shopping centers, comfortable environment, aesthetics, design innovations, green spaces, lighting, ventilation, functionality.

Вступ

Мета дослідження полягає у розробці принципів положень мобільного формування атриумного простору.

Для досягнення поставленої мети сформульовано такі завдання:

- зробити уточнення терміна «атріум», визначити ознаки та розглянути історичні прототипи атриумних просторів;
  - провести класифікацію МКАС за ознаками походження, функції, ступеня впливу на сприйняття архітектурного середовища атриумного простору;
  - виявити архітектурно-композиційні особливості «незмінної» архітектонічної основи атриумного простору;
  - визначити фактори формування мобільних компонентів;
  - виявити аспекти взаємодії та особливості МКАС;
  - виявити архітектурно-композиційні особливості взаємодії МКАС з атриумним простором;
- Об'єктом дослідження є МКАС атриумних просторів суспільно-торговельних та ділових центрів.

Предметом дослідження є принципи мобільного зміни та коригування архітектурного середовища атриумного простору засобами МКАС.

Основна частина

В результаті порівняльного аналізу існуючих поглядів на визначення терміна «атріумний простір» зроблено його уточнення. Так, атриумний простір визначений як значний за розміром рекреаційно-комунікативний простір громадської будівлі, розвинений на всю його висоту та перекритий світлопрозорою покрівлею. Уточнення терміну дозволило виявити основні об'ємно-просторові, функціональні та конструктивні ознаки. Аналіз сучасних атриумів на відповідність ознакам позначив

простори, що помилково зараховуються до атріумних, що вплинуло на визначення хронологічних та типологічних меж дослідження [1].

Ознаки атріумних просторів виявлено у композиційній організації низки просторів минулого. Це - атрії, театри, храми, прогностичні проекти Клода-Ніколя Льоду, павільйони промислових виставок кінця XVIII століття, оранжереї, зимові сади, засклені двори та аркади в інтер'єрах будівель. Дані історичні прототипи, що мали різні поєднання основних ознак, підготували умови для формування в середині XIX століття перших атріумних просторів.

В результаті проведення історико-генетичного аналізу доповнено періодизацію розвитку атріумних просторів, вперше запропоновану Річардом Саксоном. На основі залучення історико-архітектурних матеріалів, а також відомостей про нові об'єкти-атріуми, у періодизацію включено не розглянутий раніше інтервал з 1967 року до теперішнього часу. Нова редакція, що відповідає меті та завданням даного дослідження, включає чотири етапи, об'єднаних у два періоди.

Період 1840-ті - 1950-ті роки-час формування основних підходів до будівництва атріумів.

Період 1950-х років - наш час включає три етапи: 1950-ті - 1960-і роки - етап відродження атріумів; 1970-і - 1990-і роки - етап утвердження атріумів як провідних компонентів у структурі будівлі, формування їх основних типів; 2000-й рік – нині – етап набуття атріумом якостей інформаційного центру будівлі [2].

Дослідження процесу зміни ролі мобільних компонентів в архітектурно-композиційній організації атріуму дозволило сформулювати закономірності, що розкривається у таких положеннях. Історичні зміни МІСАС насамперед стосувалися їх функціонального змісту. Спочатку вони залучалися як відокремлені функціональні елементи, потім вони стали утворювати цілі функціональні зони. На останніх етапах розвитку мобільні компоненти виступали вже як засоби функціональної організації простору атріуму в цілому.

Художньо-декоративна роль мобільних компонентів переважала до 1950-х років. У наступні роки мобільні компоненти почали активно формувати середовище атріуму вже в архітектурно-мистецькому аспекті. У період з кінця 1990-х років до теперішнього часу МКАС стали набувати яскраво виражених інформаційних властивостей.

Роль предметного наповнення в композиційній організації атріуму зазнала тристадійної зміни. Так, на першій стадії (1840-ті -1950-ті рр.) накопичувався первинний досвід пасивного включення предметного наповнення, запозиченого із середовища міських, ландшафтних та інтер'єрних просторів. На другій стадії (1950-ті - 1970-ті рр.) МКАС застосовувалися як другорядні елементи формування просторової композиції атріуму. На третій стадії (1970-ті рр. - по теперішній час) вони почали грати провідні просторово утворюючі ролі [3-4].

Якщо предметне заповнення раннього часу запозичувалося з близьких атріуму середовищ, то період із 1970-х гг. На даний час мобільні компоненти формувалися в просторі атріуму на основі новітніх досягнень мистецтва та науки. Дослідження складу МКАС, що історично склався, дозволило запропонувати його класифікацію за ознакою походження. Визначено групи мобільних компонентів запозичених: із садово-паркового середовища; з інтер'єрів; із міського середовища; в галузі сучасного мистецтва; зі світу науки.

Склад мобільних компонентів архітектурного середовища активно доповнювався аж до теперішнього часу, це дозволяє припустити, що він ускладнюватиметься й у майбутньому.

В результаті дослідження незмінної складової атріумного простору було визначено його особливості.

Функціональною особливістю виступає сталість функцій орієнтації, комунікації та рекреації. Основні функції визначають як особливості організації простору самого атріуму, і особливості взаємодії атріуму зі структурою будівлі загалом. Взаємодія основних функцій атріуму впливає формування базових схем просторової організації: функціонально-просторової основи, інформаційної структури та об'ємно-просторового рішення.

Всі типи атріумів перебувають у взаємодії зі структурою будівлі, і тому конструктивна особливість полягає у відносній незмінності їхньої архітектонічної основи. Складові елементи конструктивної схеми атріуму мають різний ступінь змінності за ознакою довготривалості.

Композиційною особливістю атріуму є незмінність його первинної композиції. Вона безпосередньо залежить від типу атріуму та схеми взаємодії зі структурою будівлі. Атріум має специфічну схему розвитку інтер'єрної композиції у вигляді «просторового колодязя», специфічну

організацію зорового сприйняття - у вигляді «кругового огляду» та розвиток композиції за межами огороджувальних конструкцій.

Встановлено, що формування мобільних компонентів архітектурного середовища серед атріуму відбувається під впливом низки чинників мобільного зміни атріумного простору. Виявлено періодичні та подієві фактори, зумовлені потребою у мобільних перетвореннях простору. У дослідженні вони поділені на процесуальні, фізичні, естетико-інформаційні, споживчі та природно-кліматичні чинники. Визначення факторів дозволило розкрити специфіку впливу кожного з них на архітектурно-композиційне середовище атріуму та на основі цього встановити характер необхідних змін.

Висновок

В результаті аналізу існуючих поглядів на термін "атріумний простір" було зроблено уточнення, що визначає його як значний за розміром рекреаційно-комунікативний простір громадської будівлі, розвинений на всю висоту та перекритий світлопрозорою покрівлею. Це уточнення сприяло виявленню основних об'ємно-просторових, функціональних та конструктивних ознак. Аналіз історичних прототипів атріумних просторів виявив їхнє походження у різних типах споруд, що створило передумови для формування атріумних просторів у середині XIX століття.

Дослідження також доповнило періодизацію розвитку атріумних просторів, включаючи період з 1967 року до наших днів. Ця нова періодизація враховує різноманітні тенденції у будівництві атріумів та їхню еволюцію з часом. Дослідження також виявило закономірності зміни ролі мобільних компонентів у формуванні атріумного простору від функціонального до естетичного й інформаційного.

Особливості атріумного простору визначено як сталість функцій орієнтації, комунікації та рекреації, а також незмінність його первинної композиції. Крім того, виявлено, що формування мобільних компонентів архітектурного середовища атріуму відбувається під впливом різних чинників, включаючи процесуальні, фізичні, естетико-інформаційні, споживчі та природно-кліматичні фактори.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Основи дизайну архітектурного середовища : підручник / Тімохін В. О., Шебек Н. М., Малік Т. В. та ін. – Київ : КНУБА, 2010. – 400 с.
2. Малік Т. В. Історія дизайну архітектурного середовища : навч. посібник / Т. В. Малік. – Київ : КНУБА, 2003. – 192 с.
3. Крижановська Н. Я. Основи ландшафтної архітектури та дизайну. Підручник / Н. Я. Крижановська, М. А. Вотінов, О. В. Смірнова ; Харків. нац. ун-т міськ. гос-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 348 с.
4. Вотінов М. А. Гуманізація ландшафтно-рекреаційної інфраструктури найзначнішого міста / «Українсько-польські архітектурні візії: погляд крізь часи та епохи»: [монографія] / редкол.: В. М. Бабаєв (голова), Н. В. Бібік, Л. М. Жванко та ін. / Колективне видання. Харків: Золоті сторінки, 2016. – с. 231–239

Мороз Валерія В'ячеславівна — магістр, Факультет будівництва цивільної і екологічної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, valeria900@gmail.com

Науковий керівник: Дудар Ігор Никифорович – д.т.н., професор, кафедра будівництва цивільної і екологічної інженерії Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця.

Moroz Valery — magistr, Department of Civil Engineering and Environmental Engineering, Vinnytsya national technical university, Vinnytsya city, valeria900@gmail.com

Supervisor: Igor Dudar – d.t.n, professor, Department of Civil Engineering and Environmental Engineering of the Vinnytsya national technical university.